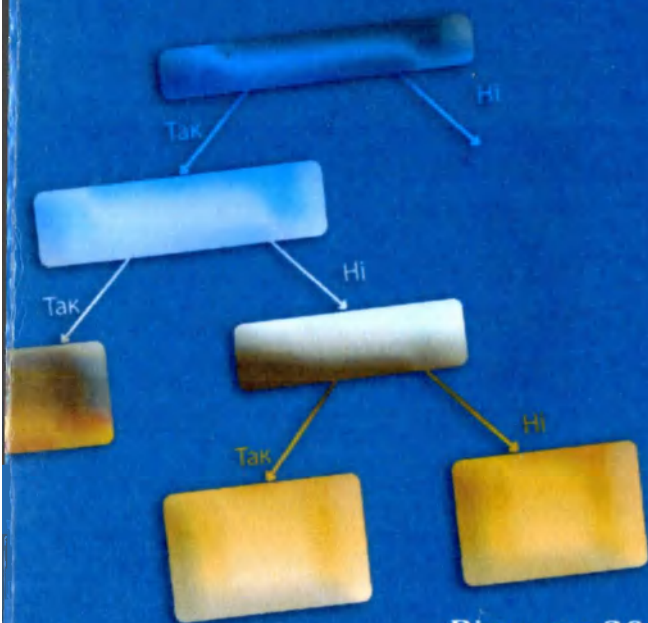

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Н.Л.Іваницька

Алгоритми в практиці вивчення української мови

Навчальний посібник

Вінниця 2010

УДК 811.161.2.(075.8)

ББК 81.2УКРя73

I-90

Іваницька Н.Л. Алгоритми в практиці вивчення української мови. Навчальний посібник. – Вид-во Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2010. – 256 с.

Рекомендовано до видання вченою радою інституту філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Рецензенти: Вихованець І.Р. – член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор; головний науковий співробітник відділу граматики Інституту української мови НАН України;
Шульжук К.Ф.; доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Рівненського гуманітарного університету.

У посібнику розглядаються питання формування алгоритмічної культури учителя-філолога та реалізація її в практиці викладання української мови в школі. Подано алгоритми до вивчення теоретичного матеріалу, а також набір програмованих завдань для індивідуальної самостійної роботи учнів.

Матеріали посібника можуть бути використані на заняттях в класах із поглибленим вивченням української мови, на уроках у малокомплектних школах.

Науковий редактор – *Савчук Т.В.*

Комп'ютерна верстка – *Савчук Т.В.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ I. НАУКОВІ ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОГО ОСВОСННЯ МОВИ	7
1.1. Алгоритм як дидактичний прийом вивчення мовних явищ	7
1.2. Реалізація основних принципів (науковості та економ- ності) при складанні алгоритмів	10
1.3. Докомп'ютерне моделювання мовних явищ	18
1.4. Комп'ютерна техніка в навчальному процесі	20
РОЗДІЛ II. АЛГОРИТМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ШКОЛІ	24
5-й клас	
РЕЧЕННЯ	24
ПОШИРЕНЕ І НЕПОШИРЕНЕ РЕЧЕННЯ	30
СХЕМА ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ	36
ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ	39
ВІДМІНОК ПОВНОЗНАЧНОГО СЛОВА	45
ФОНЕТИКА. ГРАФІКА	49
ГОЛОСНІ І ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ	50
ПОЗНАЧЕННЯ ЗВУКІВ МОВИ НА ПИСЬМІ	51
ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВ Я, Ю, Є.	53
СКЛАД	55
АПОСТРОФ	57
ОСНОВНІ ВИПАДКИ ЧЕРГУВАННЯ І З Й	59
ОСНОВА І ЗАКІНЧЕННЯ ЗМІННИХ СЛІВ	66
6 -й клас	
ІМЕННИК. ПОДІЛ ІМЕННИКІВ НА ВІДМІНИ	69

ВІДМІНКОВІ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ПЕРШОЇ ВІДМІНИ	77
ВІДМІНКОВІ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ДРУГОЇ ВІДМІНИ	82
ПРИКМЕТНИК. ПРИКМЕТНИКИ ЯКІСНІ, ВІДНОСНІ, ПРИСВІЙНІ	84
НАПИСАННЯ «НЕ» З ПРИКМЕТНИКАМИ	88
НАПИСАННЯ СКЛАДНИХ ПРИКМЕТНИКІВ РАЗОМ І ЧЕРЕЗ ДЕФІС	90
7 -й клас	
ДІЄСЛОВО. ЗМІНЮВАНІ І НЕЗМІНЮВАНІ ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ	93
СПОСІБ ДІЄСЛОВА	96
ПЕРЕХІДНІ І НЕПЕРЕХІДНІ ДІЄСЛОВА	102
СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ	110
ПРИЙМЕННИК	116
СПОЛУЧЕННЯ ПРИЙМЕННИКІВ З ІМЕННИКАМИ ТА ІНШИМИ ЧАСТИНАМИ МОВИ У ФОРМІ НЕПРЯМИХ ВІДМІНКІВ	122
СПОЛУЧНИК. СУРЯДНІ І ПІДРЯДНІ СПОЛУЧНИКИ	128
ЧАСТКА	134
ПРАВОПИС СЛІВ РАЗОМ, ЧЕРЕЗ ДЕФІС, ОКРЕМО	141
ПРАВОПИС «НЕ» З ІМЕННИКАМИ	143
ПРАВОПИС «НЕ» З ДІЄСЛОВАМИ	145
8 -й клас	
СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ	146
ПІДРЯДНИЙ ЗВ'ЯЗОК СЛІВ У СЛОВОСПОЛУЧЕННЯХ	150
ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ. ЗВ'ЯЗОК ПРИСУДКА З ПІДМЕТОМ	154
ДОДАТОК. ПРЯМИЙ І НЕПРЯМИЙ ДОДАТКИ	160

ОДНОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ	168
СКЛАДНІ ВИПАДКИ РОЗМЕЖУВАННЯ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ	174
ПОВНОЗНАЧНЕ СЛОВО І ЧЛЕН РЕЧЕННЯ	180
РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В ПРОСТОМУ РЕЧЕННІ	186
9-й клас	
РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ У СКЛАДНОСУРЯДНОМУ РЕЧЕННІ (Пунктограма – кома, крапка з комою, тире)	193
СКЛАДНОПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ З КІЛЬКОМА ПІДРЯДНИМИ	200
КЛАСИФІКАЦІЯ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ	207
РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В ПРОСТОМУ І СКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ (Пунктограма – кома)	212
РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В ПРОСТОМУ І СКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ (Пунктограма – тире)	216
КЛЮЧІ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ПРАВИЛЬНОСТІ ВИКОНАННЯ ВПРАВ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	221
ВИСНОВКИ	
ЛІТЕРАТУРА	
СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ доктора філологічних наук, професора Іваницької Н.Л. з питань комп'ютерного освоєння шкільного та вузівського курсів української мови	